

Rantsilan Valkiaisnevan luontoselvitys

FM Antje Neumann ja FM Juha Repo

21.09.2007

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	2
2	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	2
	2.1. Linnustoselvitys	2
	2.2. Kasvillisuus selvitys.....	2
	2.3. Uhanalaiset lajit ja lailla suojellut luontotyypit.....	2
3	YLEISKUVA INVENTOINTIALUEESTA.....	3
4	INVENTOINNIN TULOKSET	3
	4.1. Linnustoselvitys	3
	4.2. Kasvillisuus selvitys.....	4
	4.2.1. Nevat	4
	4.2.2. Rämeet.....	5
	4.2.3. Muuttumat ja turvekankaat.....	6
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	7
	5.1. Linnustoselvitys	7
	5.2. Kasvillisuus selvitys.....	7
	5.3. Natura-arvioinnin tarveharkinta	7
6	KIRJALLISUUS.....	8

LIITE 1: Valkiaisnevan linnustoselvityksen lintulajit

LIITE 2: Valkiaisnevan kasvillisuus kartta ja valokuvien ottamispaikat

LIITE 3: Valkiaisnevan kasviluettelo

1 JOHDANTO

Valkiaisneva sijaitsee Rantsilan kunnassa noin 14 km Rantsilan kirkonkylästä kaakkoon. Suolle suunnitellaan turvetuotantoaluetta. Luonto-osuuskunta Aapa suoritti Turveruukki Oy:n toimeksiannosta linnusto- ja kasvillisuusselvityksen noin 58 ha:n suuruisella alueella. Työstä vastasivat FM biologi Juha Repo (linnustonselvityksen maastotyöt ja raportointi) ja FM biologi Antje Neumann (kasvillisuusselvityksen maastotyöt ja raportointi).

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1. LINNUSTOSELVITYS

Valkiaisnevan linnusto arvioitiin koealamenetelmällä (Turveteollisuusliitto ry. 2002). Pinta-alaltaan Valkiaisnevan n. 58 hehtaarin koeala noudattaa turvetuotannon aluevarauksen rajoja. Koealan laskenta tehtiin 5.6.2007 klo 04.25 – 07.15. Aluevarauksen pintavalutus kentän laskenta-aika oli klo 09.20 – 09.30. Sää oli selkeä, ja lämpötila oli laskennan aikana +5 - +10. Koealalaskennasta erillään havainnoitiin klo 10.00 asti koko tutkimusalueen linnustoa ulottuen 200 m alueen ulkopuolelle.

2.2. KASVILLISUUSSELVITYS

Kasvillisuustyyppit selvitettiin karkeasti ilmakuvan ja maastokartan avulla, sekä tarkennettiin maastokäynnillä 15.8.2007. Maastokäynnin aikana tutkittiin myös alueet 200–300 m etäisyydellä varsinaisen inventointialueen ulkopuolella. Suotyypit määriteltiin Eurolan ym. (1995) mukaan. Kasvillisuusselvityksessä noudatettiin Turveteollisuusliiton ohjeistusta (Turveteollisuusliitto ry. 2002).

2.3. UHANALAISET LAJIT JA LAILLA SUOJELLUT LUONTOTYYPIT

Suomen luonnonsuojelulain 47 §:ssä on lueteltu *erityisesti suojeltavat* ja 46 §:ssä *uhanalaiset* lajit (Ympäristöministeriö 2006). *Vaarantuneet (VU)* on Rassin ym. (2001) työryhmän luokittelun uhanalaisten lajien luokka. *Silmälläpidettävät (NT, Near Threatened)* lajit eivät ole aivan uhanalaisia. Silmälläpidettävä laji voi olla *alueellisesti uhanalainen* (Suomen ympäristökeskus 2005b). Eurooppalaisen linnustonsuojelun luokkia ovat *Euroopan unionin lintudirektiivin I-liitteen* lajit ja Suomen kansainvälisen suojelun Euroopan *vastuulajit* (Suomen ympäristökeskus 2005a & 2007).

Luonnonsuojelulaki (luonnonsuojelulaki N:o 1096, § 29) kieltää tiettyjen luonnontilaisten tai luonnontilaiseen verrattavien alueiden muuttamista siten, että luontotyyppien ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu. Kyseisistä luontotyypeistä voidaan tavata suolla, metsäsaarekkeissa tai suota ympäröivissä metsissä seuraavia:

- luontaisesti syntyneet, merkittävilta osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt
- tervaleppäkorvet
- avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät

Metsälain (N:o 1093, § 10) mukaisesti metsiä tulee hoitaa ja käyttää siten, että yleiset edellytykset metsien biologiselle monimuotoisuudelle ominaisten elinympäristöjen säilymiselle turvataan. Lain kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joita voidaan tavata suolla, ovat lähteet, purot, norot, metsäsaarekkeet ojitamattomilla soilla sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt.

Valkiaisnevan luontoselvityksen yhteydessä selvitettiin mahdollisten uhanalaisten ja erityistä suojelua vaativien lajien esiintyminen ympäristöhallinnon uhanalaisten lajien rekisteristä. Lisäksi tarkistettiin kotka- ja muuttohaukkatiedot erillisestä tietojärjestelmästä. Haussa ei löytynyt tietoja uhanalaisista kasvi- tai lintulajeista eikä k.o. petolinnuista Valkiaisnevalta. Yhteyshenkilönä toimi Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ylitarkastaja Tupuna Kovanen.

3 YLEISKUVA INVENTOINTIALUEESTA

Valkiaisneva on lähinnä muttunutta nevaa ja rämemuuttumaa. Suon länsi-, itä- ja eteläpuolella on puoliavointa maisemaa ja muilla alueilla suometsää. Inventointialuetta ympäröivät ojitetut rämeet ja lähelle sen koillispuolelle ulottuu Valkiaisjärvi.

Suunnitellun turvetuotantoalueen lähimmät Natura-alueet ovat Loukkuneva-Isoneva (FI1102000) noin 10 km ja Veneneva-Pelso (FI1101002) noin 20 km etäisyydellä.

4 INVENTOINNIN TULOKSET

4.1 LINNUSTOSELVITYS

Valkiaisnevalla tehtiin 58 hehtaarin koealan laskenta, joka kattoi turvetuotantoaluevarauksen koko pinta-alan. Lajiston valtasuhteet eli lajien dominanssit ovat lajien koealalaskennan parimäärien % -osuudet lajiston kokonaisparimäärästä. Suolintulajien osuus on 17,1 %. Runsain on keltävästäräkki (*Motacilla flava*), jota on 8 paria (liite 1). Kahlaajalajeista alueella on kapustarinnan (*Pluvialis apricaria*) 1-2 reviiä. Metsäviklo (*Tringa ochropus*) ei ole suolaji, ja sen soidinääntä kuului alueelle ulkoreunan metsäbiotoopilta. Valkiaisjärven yllä melko korkealla äännelleen liron (*Tringa glareola*) pesimäreviiriä ei nevalta ollut, koska laskennassa ei tavattu laskijan takia pesäpaikan läheisyydessä hätäillen äänteleviä yksilöitä. Koealalaskennan ulkopuolelta mainittakoon soidinäänihavainto valkoviklosta (*Tringa nebularia*), mutta myöskään sen reviiä ei ainakaan alueella tai sen reunoilla ollut. Muut suolajit ovat taksonomiselta asemaltaan varpuslintujen (*Passeriformes*) lahkon pensastasku (*Saxicola rubetra*) (1 pari) ja pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) (3 paria). Myös pääasiallisesti korpisoilla esiintyvä pohjansirkku (*Emberiza rustica*) on suolaji, koska sen elinympäristöä ovat korvet ja rämeet. Alueella myös kierteli kaksi pesimätöntä kurkea (*Grus grus*).

Alueen koealalaskennan 25 lintulajista metsälajeja on 16. Palokärjen (*Dryocopus martius*) huutelua kuului n. 500 m aluerajan ulkopuolelta lännen kangasmailta. Käpytikka (*Dendrocopos major*) oli alueen kaakkoisreunalla. Pajulinnun (*Phylloscopus trochilus*) parimäärä on 37. Se on runsain laji. Peippoja (*Fringilla coelebs*) ja metsäkirvisiä (*Anthus trivialis*) on yhtä paljon. Niillä molemmilla osuus on 38–40 % pajulinnun runsaudesta. Muut metsälajit ovat jo huomattavasti harvalukuisempia 1-3 parin määrineen. Alueella havaittiin teeriä (*Tetrao tetrix*) kahden parin verran.

Valkiaisjärvellä oli järvilintujen elinympäristöryhmän lajeista kuikka (*Gavia arctica*), joita oli kaksi yksilöä järven keskiosassa. Kuikkapari ei käyttäytynyt pesintään viitaten. Ne uivat järven keskellä, eikä niillä ollut vastakuoriutuneita poikasia mukana. Kuikat voivat myös olla myöhäisiä muuttajia, koska lajin muuttokausi jatkuu kesäkuulle. Valkiaisjärven ympärillä kierteli lentäen telkän (*Bucephala clangula*) naarasyksilö, joka mahdollisesti oli rantapuuhun asennetussa ja telkälle tarkoitettussa pesäpöntössä pesivä yksilö.

4.2. KASVILLISUUSSELVITYS

Valkiaisneva on suurimmaksi osaksi räme- ja nevamuuuttumaa.

4.2.1. Nevat

Inventointialueen länsipuolella on luonnontilaista ja melko luonnontilaista rimpi- ja välipintaista nevaa (oligotrofinen Sphagnum-rimpineva, oligotrofinen kalvakkaneva, oligotrofinen lyhytkorsineva, oligotrofinen suursaraneva) sekä aapasuolle tyypillisiä rahkarämejänteitä. Erilaiset nevatyyppit esiintyvät alueella mosaiikkimaisesti (kuva 1). Oligotrofisen Sphagnum-rimpinevan (OISphRiN) kenttäkerrosta leimaavat leväkkö (*Scheuchzeria palustris*) ja mutasara (*Carex limosa*). Paikoin esiintyy runsaasti valkopiirtoheinää (*Rhynchospora alba*).

Pohjakerros on aaparahkasammalvaltainen (*Sphagnum lindbergii*). Oligotrofisen kalvakkanevan (OIKaN) sammalkerros muodostuu kalvaka- ja paakkurahkasammaleesta (*Sphagnum papillosum*, *S. compactum*). Kenttäkerroksen yleisin laji on tupasvilla (*Eriophorum vaginatum*). Tupasvilla vallitsee myös oligotrofisen lyhytkorsinevan (OILkN) kenttäkerroksessa. Lyhytkorsinevan pohjakerrosta leimaavat jokasuonrahka- ja silmäkerahkasammal (*Sphagnum angustifolium*, *S. balticum*). Oligotrofisen suursaranevan (OISN) (kuva 2) kenttäkerroksessa kasvaa pullosara (*Carex rostrata*), luhtavilla (*Eriophorum angustifolium*) ja leväkkö (*Menyanthes trifoliata*). Suursaraista nevaa esiintyy myös inventointialueen keskipuolella olevan rämeen lomassa (oligotrofisen sararäme OISR, kuva 3). Edellä mainittujen lajien lisäksi, siinä esiintyy jouhisara (*Carex lasiocarpa*). Paikoin on pienehköjä hyvin vetisiä paikkoja (kuva 4) ja luhtaisuutta, sekä ravinteisuutta ilmentäviä lajeja kuten vehka (*Calla palustris*), järviruoko (*Phragmites australis*) ja happarahkasammal (*Sphagnum riparium*).

Inventointialueen itä- ja eteläpuolella oleva neva on rahkoittunutta oligotrofista lyhytkorsinevaa (rahOILkN). Lyhytkorsinevan kasviston lisäksi esiintyy rahkarämeen kasvillisuuden lajeja kuten variksenmarja (*Empetrum nigrum*), hilla (*Rubus chamaemorus*), vaivaiskoivu (*Betula nana*) ja karpalo (*Vaccinium oxycoccus* ja *V. microparpum*). Pohjakerroksen sammallajistoon kuuluvat jokasuon-, puna-, rusko-, kalvaka- ja silmäkerahkasammal (*Sphagnum angustifolium*, *S. magellanicum*, *S. fuscum*, *S. papillosum*, *S. balticum*).

Kuva 1. Rimpineva suon länsipuolella

Kuva 2. Suursaraista nevaa suon länsipuolella

Kuva 3. Suursaraista nevaa suon keskellä

Kuva 4. Paikoin esiintyy luhtaisuutta

Kuva 5. Rahkoittunutta nevaa suon eteläpuolella

Kuva 6. Rahkaräme Valkiaisjärven eteläpuolella

4.2.2. Rämeet

Inventointialueen itäpuolella Valkiaisjärven rannan läheisyydessä on variksenmarja-rahkarämettä (VaRaR) (kuva 6). Kenttäkerroksen yleisin laji on variksenmarja (*Empetrum nigrum*). Pohjakerros muodostuu lähinnä ruskorahkasammaleesta (*Sphagnum fuscum*). Rahkarämettä (RaR) esiintyy lisäksi myös inventointialueen länsipuolen jänteillä. Alueen itä- ja eteläpuolella se muodostaa yhdistelmätyyppejä nevan kanssa (kuva 5). Rahkarämeellä kasvaa yksittäisiä kitukasvuisia mäntyjä, ja sen kenttäkerroksessa esiintyvät vaivaskoivu, vaivero, hilla ja variksenmarja. Sammalkerrosta leimaavat rusko-, puna- ja jokasuonrahkasammal.

4.2.3. Muuttumat ja turvekankaat

Valkiaisnevan inventointialueen keskiosa on ojituksen kuivumisen vaikutuksesta johtuen eriasteisesti muuttunutta rämettä sekä turvekangasta. Muuttuneella rämeellä metsäsammaleet kuten seinäsammal (*Pleurozium schreberi*) ja karhunsammaleet (*Polytrichum commune*, *P. strictum*) ovat vallaneet alaa rahkasammalilta. Kenttäkerroksessa esiintyy vielä suokasveja kuten vaivaiskoivu (*Betula nana*), vaivero (*Chamaedaphne calyculata*), suopursu (*Ledum palustre*) ja juolukka (*Vaccinium uliginosum*). Turvekankaalla kasvaa lähestulkoon vain aitosammalia. Myös kenttäkerroksen kasvillisuus on muuttunut metsämäiseksi.

Nevan muuttumisen yleisin merkki on vaivaiskoivun ja tupasluikan runsastuminen sekä nevan rahkoittuminen.

Kuva 7. Lievästi muuttunutta isovarpurämettä

Kuva 8. Turvekangas suon keskipuolella

Kuva 9. Nevamuuttuma itäpuolella olevan ojan läheisyydessä

Kuva 10. Runsa tupasluikkaesiintymä muuttuneella nevalla

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 LINNUSTOSELVITYS

Linnustolaskennan menetelmä oli koealalaskenta. Menetelmällä selvitetään lajisto ja lajien runsaudet. Lisäksi alueen linnustoa havainnoitiin linjalaskennan ulkopuolella. Laskenta ja lisähavainnointi tehtiin 5.6.2007. Maisemaltaan inventointialueen avoin, itä- ja eteläosien suoalue, on neljän suolajin pesimäympäristö. Koko inventointialueella suolajeja esiintyi yhteensä kahdeksan. EU:n *direktiivilajeja* laskenta-alueella ovat kuikka (*Gavia arctica*), teeri (*Tetrao tetrix*), kurki (*Grus grus*), kapustarinta (*Pluvialis apricaria*), liro (*Tringa glareola*) ja palokärki (*Dryocopus martius*). Euroopan *vastuulajeja* ovat telkkä (*Bucephala clangula*), teeri, liro ja leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*). Tutkimusalueella ei ole esiintynyt luonnonsuojelulain 46 / 47 §:n *erityisesti suojeltavia* tai *uhanalaisia* lajeja. Maakunnallisesti alueen merkitys on tavanomainen.

5.2 KASVILLISUUSSELVITYS

Valkiaisneva on suurimmaksi osaksi ojitettu ja eriasteisesti muuttunutta rämettä ja nevaa. Inventointialueen itä-, länsi- ja eteläpuolella on vielä luonnontilaista ja melko luonnontilaista oligotrofista rimp- ja välipintanevaa. Alueen keskiosassa esiintyy paikoin luhtaisuutta. Ei inventointialueelta, eikä sen reunamiltakaan olevilta alueilta, ole löydetty uhanalaisia, rauhoitettuja tai silmälläpidettäviä kasvilajeja. Metsälaila (N:o 1093, § 10) tai luonnonsuojelulaila (N:o 1096, § 29) suojeltuja luontotyyppejä ei ole tavattu Valkiaisnevan inventointialueella.

5.3. NATURA-ARVIOINNIN TARVEHARKINTA

Valkiaisnevalla ei ole tavattu suojeluperusteena olevia lajeja eikä lailla suojeltuja luontotyyppejä. Mahdollisen turvetuotantoalueen vaikutus ei ulottuisi Natura-alueisiin. Myöskään lintudirektiivin liitteen I lajien Natura-alueiden elinympäristöihin mahdollinen turvetuotantoalue ei vaikuttaisi. Tässä selvityksessä ei tullut esille syitä, jotka edellyttäisivät Natura-arvioinnin tekemistä inventointialueella.

FM Antje Neumann (kasviekologi)
FM Juha Repo (ornitologi)

6 KIRJALLISUUS

Eurola, S., Huttunen, A. & Kukko-oja, K. (1995). Suokasvillisuusopas. Oulanka reports 14. Oulanka biological station. University of Oulu.

Finlex, Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>

Finlex, Metsälaki 12.12.1996/1093: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) (1998). Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Lappalainen I. (toim.) 1999. Suomen luonnon monipmuotoisuus. Suomen ympäristökeskus. Oy Edita Ab.

Mossberg, B., Stenberg, L. & Ericsson, S. (1992). Den Nordiska Floran. Wahlström & Widstrand

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. ja Mannerkoski, I. (toim.), 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. – Helsinki 2001. 432 s. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=16900&lan=fi> , 12.8.2005

Suomen Ympäristökeskus 2005b. Alueellisesti uhanalaiset lajit. – <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=133970&lan=fi> , 27.5.2005

Suomen Ympäristökeskus 2005a. Vastuulajit, linnut. – <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9837&lan=fi> , 8.3.2005

Suomen Ympäristökeskus 2007. Lintudirektiivin I-liitteen lajit Suomessa. – <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9046&lan=fi> , 15.2.2007.

Suomen Ympäristökeskus. Alueellisesti uhanalaiset putkilokasvit (NT): <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=133959&lan=fi> , 27.5.2005

Suomen Ympäristökeskus. Alueellisesti uhanalaiset putkilokasvit (LC): <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=133511&lan=fi> , 25.5.2005

Suomen Ympäristökeskus. Suomen kansainväliset vastuulajit, putkilokasvit: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9841&lan=fi> , 1.3.2004

Turveteollisuusliitto ry., 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapurussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä, ISBN 951-95397-6-X.

Ympäristöministeriö 2006. Uhanalaiset nisäkkäät, linnut, matelijat, sammakkoeläimet ja kalat luonnonsuojeluasetuksessa. – <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=130833&lan=fi> , 21.4.2006

Valkiaisnevan linnustoselvityksen lintulajit

Koelalaskennan lintulajien parimäärät. Lajien uhanalaisuustasot ovat: Valtakunnan tasolla *silmälläpidettävät* (NT) ja keskiboreaalisen Pohjanmaan vyöhykkeen *alueellisesti uhanalaiset* lajit (AL). Eurooppalaisen suojelun luokat ovat: Euroopan Unionin *lintudirektiivin I-liitteen lajit* (EU) ja Suomen kansainvälisen suojelun Euroopan *vastuulajit* (VA).

Koealan pinta-ala: 58 ha						
Laji	Species	Paria	NT	AL	EU	VA
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>	1			X	
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	1				X
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	2	X		X	X
Kurki	<i>Grus grus</i>	1			X	
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>	2			X	
Metsäviklo	<i>Tringa ochropus</i>	1				
Liro	<i>Tringa glareola</i>	1		X	X	X
Käki	<i>Cuculus canorus</i>	2	X			
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	1			X	
Käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>	1				
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	14				
Keltävästäräkki	<i>Motacilla flava</i>	8		X		
Punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>	1				
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	3				X
Pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	1	X			
Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>	1				
Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>	2				
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>	2				
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>	37				
Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>	1				
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>	15				
Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>	2				
Punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	1				
Pohjansirkku	<i>Emberiza rustica</i>	1				
Pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>	3				
Yhteensä		105,0				

